

EURÓPSKY PARLAMENT: HISTORICKÉ POZADIE

Pôvod Európskeho parlamentu je v Spoločnom zhromaždení Európskeho spoločenstva uhlia a ocele (ESUO), ktoré sa stalo spoločným zhromaždením troch nadnárodných Európskych spoločenstiev, ktoré v tom čase existovali. Zhromaždenie následne získalo názov Európsky parlament. Odvtedy táto inštitúcia, ktorej poslanci sa volia od roku 1979, prešla výraznými zmenami: zo zhromaždenia s vymenovanými poslancami sa stal volený parlament, ktorý je uznávaný ako skutočný orgán určujúci politický program Európskej únie.

PRÁVNY ZÁKLAD

- Pôvodné zmluvy ([1.1.1](#), [1.1.2](#), [1.1.3](#), [1.1.4](#), [1.1.5](#)).
- Rozhodnutie a Akt z 20. septembra 1976 o priamych a všeobecných voľbách poslancov Európskeho parlamentu zmenený a doplnený rozhodnutím Rady z 25. júna a 23. septembra 2002.

TRI SPOLOČENSTVÁ, JEDNO ZHROMAŽDENIE

Po vytvorení Európskeho hospodárskeho spoločenstva (EHS) a Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu (Euratom) sa Spoločné zhromaždenie ESUO rozšírilo na všetky tri spoločenstvá. Nové zhromaždenie so 142 poslancami sa po prvý raz stretlo 19. marca 1958 v Štrasburgu ako Európske parlamentné zhromaždenie a 30. marca 1962 sa jeho názov zmenil na Európsky parlament.

OD ZHROMAŽDENIA VYMENÚVANÝCH POSLANCOV K VOLENÉMU PARLAMENTU

Pred zavedením priamych volieb boli poslanci Európskeho parlamentu (MEP) menovaní národnými parlamentmi členských štátov. Všetci poslanci preto mali dvojitý mandát.

Konferencia k samitu, ktorý sa uskutočnil 9. a 10. decembra 1974 v Paríži, rozhodla, že v roku 1978 alebo po ňom by sa mali konať priame voľby a Parlament bol vyzvaný, aby predložil nové návrhy s cieľom nahradiť jeho pôvodný návrh dohody z roku 1960. V januári 1975 Parlament prijal nový návrh dohody a na jeho základe dospeli hlavy štátov alebo predsedovia vlád na zasadnutí 12. a 13. júla 1976 po vyriešení viacerých názorových rozdielov k dohode.

Rozhodnutie a Akt o európskych priamych všeobecných voľbách boli podpísané 20. septembra 1976 v Bruseli. Po ratifikácii všetkými členskými štátmi akt nadobudol platnosť v júli 1978 a prvé voľby sa konali 7. a 10. júna 1979.

ROZŠIROVANIE

Po pristúpení Dánska, Írska a Spojeného kráľovstva k Európskym spoločenstvám 1. januára 1973 (prvé rozšírenie) sa počet poslancov EP zvýšil na 198.

Pri druhom rozšírení, keď 1. januára 1981 pristúpilo Grécko, vymenoval grécky parlament 24 gréckych poslancov do Európskeho parlamentu, ktorých v októbri 1981 nahradili poslanci zvolení v priamych voľbách. Druhé priame voľby sa konali 14. a 17. júna 1984.

Pri treťom rozšírení 1. januára 1986 sa počet kresiel zvýšil zo 434 na 518, keď pribudlo 60 španielskych a 24 portugalských poslancov, ktorých vymenovali príslušné národné parlamenty a následne ich nahradili poslanci zvolení v priamych voľbách.

Po zjednotení Nemecka sa zloženie Parlamentu prispôbilo demografickej zmene. V súlade s návrhmi uvedenými v uznesení Parlamentu o systéme pridelenia kresiel poslancom sa počet poslancov EP zvolených v júni 1994 zvýšil z 518 na 567. Po štvrtom rozšírení EÚ sa počet poslancov EP zvýšil na 626, a to spravodlivým priradením kresiel pre nové členské štáty v súlade s uvedeným uznesením.

Na medzivládnej konferencii v Nice sa zaviedlo nové rozdelenie kresiel v Parlamente, ktoré sa uplatnilo pri európskych voľbách v roku 2004. Maximálny počet poslancov (predtým stanovený na 700) sa zvýšil na 732. Existujúci počet kresiel priradených 15 starým členským štátom sa znížil o 91 (zo 626 na 535). Zostávajúcich 197 kresiel sa pomerným dielom rozdelilo medzi všetky staré a nové členské štáty.

Po pristúpení Bulharska a Rumunska k EÚ 1. januára 2007 sa počet kresiel v Parlamente dočasne zvýšil na 785 s cieľom privítať poslancov z týchto dvoch krajín. Po voľbách 4. až 7. júna 2009 sa počet kresiel znížil na 736. Keďže Lisabonskou zmluvou (ktorá nadobudla platnosť 1. decembra 2009) sa stanovil maximálny počet 751 poslancov, ktorý bol dočasne zvýšený na 754 do nasledujúcich volieb, počas volebného obdobia 2009 – 2014 bolo 18 poslancov EP pridaných k poslancom zvoleným v júni 2009, a to po ratifikácii doplňujúceho protokolu, ktorý bol prijatý na medzivládnej konferencii (MVK) 23. júna 2010 členskými štátmi. Pri príležitosti pristúpenia Chorvátska 1. júla 2013 sa maximálny počet kresiel dočasne zvýšil na 766 s cieľom privítať 12 chorvátskych poslancov, ktorí boli zvolení v apríli 2013 (v súlade s článkom 19 Aktu o podmienkach pristúpenia Chorvátskej republiky).

Celkový počet poslancov bol na voľby 2014 znížený na 751. Rozdelenie kresiel bolo znova prehodnotené s ohľadom na voľby v máji 2019 a na možný brexit ([1.3.3](#)).

POSTUPNÉ ROZŠIROVANIE PRÁVOMOCÍ

Nahradenie príspevkov členských štátov vlastnými zdrojmi EÚ ([1.4.1](#)) viedlo k prvému rozšíreniu rozpočtových právomocí Parlamentu podľa zmluvy podpísanej

22. apríla 1970 v Luxemburgu. Druhá zmluva zaoberajúca sa tou istou problematikou, ktorou sa posilnili právomoci Parlamentu, bola podpísaná 22. júla 1975 v Bruseli ([1.1.2](#)).

Jednotný európsky akt posilnil úlohu Parlamentu v určitých legislatívnych oblastiach (postup spolupráce) a podmienil schválenie zmlúv o pristúpení a pridružení súhlasom Parlamentu.

Maastrichtská zmluva predstavuje začiatok premeny Parlamentu na spoluzákonodarcu. V určitých oblastiach legislatívy sa ňou totiž zaviedol spolurozhodovací postup a postup spolupráce sa rozšíril na ďalšie oblasti. Parlament tak nadobudol právomoc konečného schválenia zloženia Komisie, čo bolo dôležitým krokom vpred v súvislosti s politickou kontrolou Parlamentu nad výkonnou mocou EÚ ([1.1.3](#)).

Amsterdamská zmluva rozšírila spolurozhodovací postup na väčšinu oblastí legislatívy a upravila tento postup tak, že sa Parlament dostal na rovnocennú úroveň s Radou ako spoluzákonodarca. Parlamentná kontrola výkonnej moci sa ešte zvýšila tým, že sa menovanie predsedu Komisie podmienilo súhlasom Parlamentu. Zmluvou z Nice sa ďalej rozšíril rozsah spolurozhodovacieho postupu.

Zmluva z Nice, ktorá zmenila Zmluvu o EÚ, zmluvy o založení Európskych spoločenstiev a niektoré súvisiace akty, bola podpísaná 26. februára 2001 a nadobudla platnosť 1. februára 2003. Cieľom tejto novej zmluvy bolo zreformovať inštitucionálnu štruktúru Európskej únie tak, aby mohla čeliť výzvam spojeným s budúcim rozšírením. Legislatívne právomoci Parlamentu a jeho právomoci v oblasti dohľadu sa zvýšili a hlasovanie kvalifikovanou väčšinou v Rade sa rozšírilo na viac oblastí ([1.1.4](#)).

Lisabonská zmluva ([1.1.5](#)) predstavovala ďalšie významné rozšírenie uplatňovania kvalifikovanej väčšiny pri hlasovaní v Rade (používaním novej metódy od 1. novembra 2014 – článok 16 ZEÚ) a uplatňovania spolurozhodovacieho postupu (rozšíreného asi na 45 nových oblastí legislatívy). Spolurozhodovanie, ktoré sa teraz nazýva riadny legislatívny postup, sa stalo najčastejšie používaným postupom týkajúcim sa mimoriadne dôležitých tém, ako sú spoločná poľnohospodárska politika a politika v oblasti spravodlivosti a bezpečnosti. Úloha Parlamentu pri príprave budúcich zmien zmluvy sa tiež posilnila (článok 48 ZEÚ). Okrem toho sa ako súčasť Lisabonskej zmluvy (a pôvodne ako súčasť neúspešného návrhu Zmluvy o Ústave pre Európu) stala právne záväznou Charta základných práv Európskej únie, ktorú 7. decembra 2000 podpísali na zasadnutí Európskej rady v Nice predsedovia Európskeho parlamentu, Komisie a Rady ([4.1.2](#)).

Európske voľby 23. – 26. mája 2019 jasne ukázali, že Parlament plne využil ustanovenia článku 14 Zmluvy o EÚ, v ktorom sa uvádza: „Európsky parlament spoločne s Radou vykonáva legislatívne a rozpočtové funkcie. Vykonáva funkciu politickej kontroly a poradnú funkciu v súlade s podmienkami ustanovenými v zmluvách. Volí predsedu Komisie.“

V súvislosti s voľbami v rokoch 2014 a 2019 európske politické strany ([1.3.3](#)) predstavili voličom hlavných kandidátov na funkciu predsedu Komisie. Možno povedať, že systém hlavných kandidátov sa ukázal ako úspešný, pretože za predsedu Komisie bol na

zasadnutí 22. októbra 2014 zvolený kandidát, ktorý získal vo voľbách do Európskeho parlamentu v máji 2014 najväčšiu podporu.

Udo Bux
05/2019

